

Capitolul dedicat contribuțiilor culturale (p. 107—229) tratează *Despre începuturile școlii clericale sîrbo-române din Vîrșeț (1822—1823)* — prima redac-tare a acestui material fiind publicată în „Lumina”, Vîrșeț, VII, 1953, nr. 10, p. 447—468; *Alte știri culturale și școlare bănățene* (secolele XVIII—XIX); *Un portret al lui Dositei Obradović la Zrenjanin și unele considerații despre origi-neia etnică a pictorului Constantin Daniel* (publicat într-o variantă în *Prilozi za kniževnost, jezik, istoriju i folklor*, Filološki fakultet, Beograd, XXXI, 1965, nr. 1—2, p. 95—98); *Date noi despre Constantin Daniel* (publicat, cu unele modificări și în revista „Ulaznica”, Zrenjanin, nr. 5, 1968, p. 5—11; nr. 6, p. 17—24), cu interesante precizări documentare privind biografia și opera acestui „Tizian sîrbesc” (p. 186) de origine românească. Studiul *Despre comunitatea ierarhică sîrbo-română sub jurisdicția mitropoliei din Sremski Karlovci și despre importanța arhivelor mitropolitane pentru studierea legătu-rilor sîrbo-romane din trecut*, cu care se încheie secțiunea „culturală” a volu-mului, atestă, printre altele, existența în acest imens tezaur documentar a unor prețioase scrisori autografe și informații privind o seamă de cărturari din Banat și Ardeal, ca Grigorie Obradovici, Dimitrie Țichindeal, Constantin Diaconovici Loga, Paul Iorgovici, Andrei Șaguna, Nicolae Tincu-Velea ș.a.

Ultima secțiune, aproape jumătate din volum, este ocupată de studii lingvistice (p. 233—383).

În studiul *Sterija și problema elementelor lexicale slave în limba română* (publicat, cu mici modificări, și în „Zbornik za filologiju i lingvistiku”, Matica srpska, Novi Sad, I, 1957, p. 126—145; ibidem, III, 1960, p. 197—198) auto-rul, după ce discută posibilitatea originii aromânești a lui Iovan Sterija Popo-vici, „părintele dramaturgiei sîrbești”, analizează critic lucrările lui *Šta Vlasi o Serbljima misle* și, în special, *Reči srbsko-slavenske u vlaškom jeziku poznate*, aceasta din urmă cuprinzînd una dintre primele liste de cuvinte slave în limba română. Dacă sugestia pentru strîngerea acestor elemente se pare că i-a fost dată lui Sterija de către Vuk Karadžić, realizarea lucrării „a deschis calea unui Miklosich și slavistilor ulteriori români și străini” (p. 267).

Discuția privitoare la proporția elementelor slave în limba română reia datele cunoscutele statistici ale lui A. de Cihac, B.P. Hasdeu, S. Pușcariu, S. Pop, D. Macrea, D. Mazilu, demonstrînd că „în ceea ce privește fizionomia lingvistică a limbii române Sterija era, de fapt, departe de rezultatele și meto-dele lingvistice contemporane” (p. 267). Studiul lui R. Flora nu a beneficiat de rezultatele revizuirii statisticii lui Cihac întreprinse de M. Seche în *Scurta schiță de istorie a lexicografiei române*, care aruncă o lumină nouă asupra întregii probleme, dovedind că chiar și după dicționarul lui Cihac, elementele latine și derivatele lor constituie nu o cincime, ci aproape jumătate din lexicul limbii române, iar cele slave circa o treime. Comparînd lista lui Sterija cu cea dată de F. Miklosich în *Die slavischen Elemente im Rumunischen* (Viena, 1871), autorul constată că „dintre cele peste 50 de bănățenisme, cite găsim la Ste-rija, Miklosich a preluat doar vreo cîteva” (p. 254), exemplificînd „bănățenis-mele” din lista lui Sterija cu cuvinte ca: *fălos, pită, slobod, tîrguesc, vadră* ș.a., care au însă o arie mai largă de circulație.

În studiul următor, *Cuvinte și lucruri: confiniul militar bănățean* (publicat sub titlul *Reči i stvari: Banatska vojna granica*, în „Zbornik za filologiju i